

Cannabis historia

utdrag ur Marijuana och frihet (2010) av Pelle Olsson©
(där finns också källhänvisningar)

De tidigaste beläggen för odling av cannabis är 10 000 år gamla från nuvarande Taiwan utanför Kinas kust. Där har man funnit lerskärvor dekorerade med avtryck av flätade hampfibrer tillsammans med rester av verktyg som förmodligen användes för att skära loss fibrerna ur växtens stam. Fibrerna har använts till rep, tyg, segelduk och skor.

Kineserna upptäckte tidigt att cannabis hade separata hanplantor och honplantor. Hanplantorna gav starkare fibrer. Så starka att man till och med kunde använda dem som bågsträngar. Honplantorna gav bättre frön ur vilka man kunde utvinna olja till matlagning, fågelfrö och desinficerande medel.

Växten var så viktig att det forntida Kina kallades för "landet av mullbär och hampa" (mullbär är silkesmaskarnas föda).

Så småningom lärde man sig också att göra papper av hampfibrer; en av de viktigaste uppfinningarna någonsin i världshistorien. Den tillskrivs Tsai Lun, en underordnad domstolstjänsteman, år 105. Han blandade krossade hampfibrer med bark från mullbärsträdet och löste upp det i vatten. Först på 800-talet spreds Tsai Luns metod till arabländerna och därifrån vidare till Europa fast med andra råvaror.

Med tanke på växtens mångsidiga användning i Kina är det inte konstigt att cannabis tillskrevs magiska egenskaper. Det finns dokument som visar att forntida kinesiska trollkarlar använde cannabisstjälkar för att driva ut onda andar från sjuka människor genom att slå med dem på sängen.

De gamla kineserna hade också upptäckt att cannabis hade verkliga medicinska egenskaper. Bland annat var den smärtstillande, lindrade reumatism och hade desinficerande verkan.

Det var också kineserna som upptäckte cannabisens rusgivande förmåga. Dock uppstod aldrig något utbrett missbruk av drogen. Istället var vin det stora berusningsmedlet i det forntida Kina.

När cannabis kom till Indien med indoeuropeiska folkstammar, arierna, var det framför allt den sinnesförändrande egenskapen hos växten som användes, inte fibrerna som i Kina. I form av drycken bhang finns den omtalad redan i den fjärde vedaskriften som tillkom mellan 2000 och 1400 f.Kr. Bhang blev så småningom en del av vardagslivet i Indien, ungefär som alkoholen i det västerländska samhället. Ordet cannabis kommer för övrigt från det indiska språket sanskrit.

Profeten och religionsstiftaren Zarathustra, som anses vara författare till Zend-Avesta, den persiska motsvarigheten till vedaskrifterna på 600-talet f.Kr., påstås ha varit entusiastisk bhangkonsument. Han använde ruset för att komma närmare himlen.

Genom ariernas folkvandringar västerut blev cannabis känd ända borta i nuvarande Frankrike och England. Växten finns dokumenterad i det antika Grekland och i Romarriket, men som berusningsmedel var bruket begränsat. Däremot odlades hampa så småningom för sina fibrers skull på många håll i Europa. I Sverige har den vuxit sedan medeltiden. Inte ens i Spanien som invaderades och regerades av arabiska folkstammar, morerna, från 700-talet till 1492, fick växten någon användning som njutningsmedel.

I den islamska världen, till skillnad mot Europa, bredde cannabis ut sig desto mer som berusningsmedel. En förklaring är det stränga alkoholförbudet i Koranen. Enligt legenden var det Haydar, grundaren av sufi-orden, som hade upptäckt cannabisruset av en slump år 1155. Hans efterföljare, sufierna, spred bruket vidare bland de arabiska folken.

När drogen introducerades i Egypten, i form av hasch, blev det snart uppenbart att användningen ledde till problem. Redan 1253 brände myndigheterna ned Cafourträdgårdarna i Kairo där sufierna spritt haschrökningen bland den fattiga befolkningen. Missbruket fortsatte dock att plåga landet trots upprepade försök att förbjuda cannabis. Vittnesmålen om cannabisproblemen i landet är många under århundradenas lopp. Historikern Maqrizi skrev till exempel år 1393 att ”haschishrökning korrumperar känslor och uppförande, all moderation försvinner och istället lockar den fram låga och djävulska passioner”.

Ett annat tidigt dokument om cannabis skadliga inverkan på psyket är Marco Polos reseskildringar från 1200-talet. Han berättar om assasinerna, en sekt av muslimska shiiter. Under ledning av Hasan-ibn-Sabah begick de under 1100-talet systematiska lönnmord som ofta var rena självmordsaktioner. Terrordåden påstods vara utförda under haschrus. Numera anses dock det historiska belägget att haschet användes som mördardrog obefintliga, men ordet assasin lever kvar i både engelska och franska där det betyder mördare (Lewis 2001).

Cannabis fortsatte sitt erövringståg i Nordafrika och ända ner till Sydafrika där konsumtionen i form av "dagga" finns dokumenterad från 1300-talet.

I Europa var det som sagt i stort sett okänt att man kunde bli påtänd av cannabis. Ett undantag är François Rabelais (1494 - 1553), fransk läkare och författare vars far hade en hampodling. Tydligt användes växten även med syfte att förändra sinnena för Rabelais skriver entusiastiskt om dess förträffliga egenskaper och underbara verkningar.

Ett annat undantag från att hampan enbart användes som nyttoväxt i Europa är Le Club des Hachichins (haschklubben). Det var en grupp författare och konstnärer som samlades på Hotel Pimodan i Paris på 1840-talet för att äta en söt konfekt med cannabis som kallades dawamesc. Initiativtagare till sammankomsterna var författaren Théophile Gautier (1811-1867). Bland medlemmarna i det exklusiva sällskapet fanns poeten Charles Baudelaire (1821-1867). Bägge författarna var både fascinerade och skräckslagna av ruset. Med Baudelaires ord:

Vin uppeggar viljan; haschisch tillintetgör den. Vin bygger upp kroppen: haschisch är ett självmordsvapen. Vin gör människan god och fördragsam; haschisch isolerar /.../ Sannerligen, varför skulle man arbeta, trötta ut sig, skriva, skapa vad det vara månne, när man med ett enda slag kan vinna paradiset. Kort sagt – vin är för människor som arbeta och förtjäna att dricka det. Haschisch däremot tillhör de ensliga fröjderna, det är skapat för de olyckliga dagdrivarna.

En tredje deltagare i haschklubben, romanförfattaren Honoré de Balzac (1799 -1850) tyckte inte alls om haschet eftersom han ansåg det skamligt att avstå från den egna viljan.

Innan cannabis slog igenom som ungdomsdrog i Västvärlden på 1960-

talet hade det förekommit ett begränsat missbruk i USA från 20-talet och framåt. Där målades marijuanan snart upp som mördardrog med överdrivna beskrivningar om dess akuta farlighet. Drogen kopplades ihop med moralisk underlägsenhet och kriminalitet. Beskrivningarna hade rasistiska undertoner som riktade sig mot svarta och latinamerikanska invandrare eftersom det var bland dem som bruket spred sig.

(Övriga källor till avsnittet: Abel 1980, Nordegren, Tunving 1985, Baudelaire 2001, Olsson P. 2002)